BOK

Jacob Høigilt

Comics in Contemporary Arab Culture

I.B. Tauris, 2019

ANMELDT AV Astrid Ottosson al-Bitar

Det arabiska litterära fältet har under de senaste decennierna genomgått stora förändringar. Inte minst har de omvälvande skeendena i samband med den den arabiska våren från 2011 och framåt, haft en stark påverkan på kulturen och på litteraturen i arabländerna. Även andra faktorer såsom digitaliseringen och framväxten av nya medier har bidragit till att fler människor har fått tillgång till språket och till orden. Den tidigare så strikta polariseringen mellan det officiella språket, standardarabiskan, en språklig variant som är kopplad till den styrande eliten och de talade varianterna har så smått börjat luckras upp. Nya litterära genrer såsom fantasy, deckare, poddar publicerade i bokform, skrivna på ett mycket vardagligt språk har kommit fram och har rönt en stor popularitet. Ett exempel på en sådan litterär genre som har vuxit fram under det senaste decenniet är serier riktade till vuxna.

Serier i sig är inte någon alldeles ny företeelse i Arabvärlden. De går tillbaka till 1950-talet, men då handlade det huvudsakligen om serietidningar för barn utgivna i Egypten och Libanon, med titlar som Samir, Sindibad och Ala al-Din. Den enda längre studien om arabiska serier som tidigare har givits ut, Allen Douglas och Fedwa Malti Douglas bok *Arab Comic Strips. Politics of an Emerging Mass Culture* från år 1994, behandlar även den framför allt serier för barn. Allen Douglas och Fedwa Malti Douglas visade på att serierna för barn användes i pedagogiska syften men att de också kunde innehålla en hel del samhällskritik och satir.

«En mycket intressant och omfattande studie.»

I sin bok *Comics in Contemporary Arab Culture. Politics, Language and Resistance* tar Jacob Høigilt vid där paret Douglas slutade och han tittar närmare på ett nytt fenomen som alltsedan början av 2000-talet har vuxit fram, nämligen serier riktade till vuxna. Serier för vuxna är ett nytt och ungdomligt medium vars upphovsmän och -kvinnor framför allt återfinns ibland de yngre generationerna, 20–30-åringarna som har växt upp i ett samhälle med digitalisering och sociala medier. De har också upplevt den arabiska våren och varit vittnen till skeendena före och efter denna. I serierna försöker de, oftast unga seriemakarna, att beskriva livet och det omkringliggande samhället på ett nytt sätt som såväl till innehåll som till form skiljer sig från de invanda mönstren som traditionellt har ålagts av en styrande diskurs. Kombinationen bild och text ger

också goda möjligheter till detta. Författaren skriver att ett syfte med boken är att använda serierna som ett fönster för att kunna få en inblick i hur ungdomar ser på dagens arabiska samhälle.

Med några få undantag går vuxenserierna tillbaka till år 2007. Centra för vuxenserierna är Libanon och Egypten med Beirut och Kairo som kärnpunkter. Följaktligen är det också Egypten och Libanon som står i fokus i boken, med några undantag som vi kommer att återkomma till nedan.

Det första arabiska landet att producera serier för vuxna var Libanon. Här fanns det tidigt en genre som benämnes «war comics». Redan år 1980 publicerades den grafiska romanen *Carnaval* av den libanesiske grafiske konstnären George Khoury, där han skildrar sina erfarenheter och intryck från det libanesiska inbördeskriget. Språket som används här är franska. Det dröjer sedan fram till år 2007 innan vuxenserierna kommer igång i och med utgivandet av det första numret av seriemagasinet Samandal. I Egypten sätts startpunkten för vuxenserierna till år 2008, det år då den grafiska romanen *Metro* av Magdi al-Shafee kom ut. Här skildras en ung mans strävan för att överleva i Mubaraks korrumperade Egypten. Denna roman kommer några år senare att följas av ett antal seriemagasin med tidningen Tuk Tuk i spetsen.

Jacob Høigilt ser vuxenserierna som en del av en större ungdomlig rörelse som kritiserar, utmanar och ställer upp alternativ till de traditionella diskurserna i samhällssystem som präglas av förtryck, en rörelse som ger röst åt marginaliserade grupper, såsom kvinnor och ungdomar. Det är en rörelse som också är nära anknuten till krafterna bakom den arabiska våren. I den här rörelsen ingår också andra kulturyttringar såsom musik, ungdomsmagasin, satirisk litteratur och gatukonst. I det kapitel där författaren diskuterar hur serierna hänger samman med dessa

kulturformer hämtar han också exempel från andra arabländer, som Marocko och Tunisien.

I boken diskuteras och analyseras vuxenserierna utifrån fyra ständigt återkommande huvudteman: despoti, relationer mellan könen, ungdom samt språkanvändning. Vuxenserierna och de övriga kulturyttringarna som ingår i den nya ungdomliga rörelsen präglas av ett rikligt användande av talspråket. Författaren talar om informal literacy, där man i skrift använder sig av talspråk för att på ett naturligt sätt kunna uttrycka sig. Detta utesluter dock inte standardarabiskan som används i de sammanhang där den känns mer naturlig, såsom till exempel i berättande och utredande texter. Här blir det riktigt intressant när författaren argumenterar för att denna språksituation, informal literacy, inte utgör något hot mot arabiskans diglossi, utan istället kan öppna upp för ett mer flexibelt och vidgat användande av språket, där talspråket och standardarabiskan helt enkelt är olika varianter som används i olika sammanhang och som besitter samma värde.

Jacob Høigilts bok är en mycket intressant och omfattande studie som ger såväl en historisk bakgrund till som en god presentation och analys av genren serier för vuxna och dess betydelse för utveckling och förändring i de arabiska samhällena. Inte minst är hans diskussion om språkanvändningen i serierna och vad denna eventuellt kan leda till intressant. Boken är också försedd med illustrationer hämtade från de serier som diskuteras.